

ÖSTERRIKE

MELLAN ÖST OCH VÄST

Av Dr jur. GERHARD BRÜCK

NYLIGEN meddelade en dagstidning i Stockholm från Istanbul, att man där i välunderrättade kretsar betraktade Istanbul, Wien och Stockholm som centraler för Sovjetunionens internationella spionage. Ifall detta omdöme vad Istanbul och Stockholm angår är riktigt, må lämnas därhän. I alla fall spelar spionage och kontra-spionage en betydande roll i det land, som 6 1/2 år efter krigsslutet ännu inte vunnit sin suveränitet, trots att de allierade redan i november 1943 erkände, att Österrike var Hitlers första offer och att dess självständighet var ett av de första krigsmålen. — Först under senaste tid har man även i svenska tidningar fått läsa om ett spionage i tjeckisk regi i Salzburg. Och Wien blott några mil avlägsen från den tjeckoslovakiska och ungerska gränsen samt uppdelad i fyra sektorer mellan ockupationsmakterna, erbjuder rentav tillfällen till ömsesidig observation, helst som kommunikationerna mellan stadens fyra sektorer icke äro underkastade den minsta begränsning. Genom att gå tvärsöver en gata kan man hamna i en annan sektor. Även förbindelserna mellan de olika zonerna i det övriga Österrike äro relativt ohämmade. Även om ryssarna upprätthålla kontrollen mellan sin zon och västmakternas, som av de senare inskränkts till ett minimum och som de avskaffat helt och hållet för trafiken inbördes mellan sina tre zoner, så kan dock varje österrikare få ett interzonpass, med vilket han kan överskrida den ryska zongränsen så ofta han eller hon vill.

De över 700 fall av människorov, som ryssarna under årens lopp gjort sig skyldiga till i Wiens östsektor och den ryska östzonen, ha under de sista åren blivit mer sällsynta. På sista tiden verkade det visserligen som om även de ryska lydstaterna Tjeckoslovakien och Ungern hade upprättat sitt eget hemliga polisväsende i Österrike. Personer, som härstamma från östländerna, skola efter deras

begrepp återförs dit. Annars synas bortförandena, frånsett några fall då det gällde personliga konflikter med de ryska ockupationsmyndigheterna eller deltagande eller förment deltagande vid ett olycksfall, varav ryssarna kände sig särskilt berörda, ha berott på att deras offer visste något, som man enligt deras föreställning icke borde veta. Ofta rörde det sig härvidlag om insikter, som tidigare förvärvats i den ryska ockupationsmaktens tjänst, i andra fall om kunskaper, som inhämtats av österrikare under avvärjande av ryskt eller folkdemokratiskt spionage. Ett skol-exempel på denna sistnämnda kategori utgör kriminalkommissarie Anton Marek, vars namn nyligen åter nämnts i de svenska tidningarna i samband med att det ryska utrikesdepartementet har underrättat den österrikiska Moskvalegationen, att han (Marek) är dömd till 25 års frihetsstraff, efter det han bortförts av ryssarna i juni 1948. Han var en plikttrogen och patriotisk österrikisk tjänsteman, som under Hitlertiden suttit i koncentrationsläger, men det blev hans olycka att det hörde till hans åligganden att övervaka det ryska spionaget.

Men det mest bedrövliga är, att det inom Wiens ryska sektor i poliskåren finns ett antal kommunistiska distriktschefer, vilka tillsattes under första tiden efter krigsslutet och som den ryska ockupationsmaktens handgångna män delta vid dess satelliters människorov, utan att Wiens polispresident förmår avskeda dem, eftersom de åtnjuta ryssarnas stöd.

Och kanske ännu värre: all polis i den ryska zonen är tvungen att lyda ryska order så till vida, att de måste lämna ut de flyktingar, som ha lyckats att komma över minfälten vid den tjeckiska eller ungerska gränsen, varför de äro säkra först, då de kommit in i en av västzonerna eller i en av Wiens västsektorer.

Då det under den allra sista tiden på oljefältet i Zistersdorf hände en stor explosion i en oljecistern och landsfiskalen (Bezirkshauptmann) kom dit för att hjälpa till vid olyckans utredning, blev han — visserligen för ganska kort tid — anhållen av ryssarna.

Men österrikiska privatpersoner, som inte syssla med uppgifter, som ryssarna anse falla i deras verksamhetsområde, och framför allt de utländska turisterna ha ingenting att frukta för sin säkerhet i Österrike.

Men det betyder icke att den ryska ockupationsförvaltningen avstår från sådana ingrepp i Österrikes offentliga liv, vartill ockupationsstatuten icke erbjuder minsta hemul. Ständigt och

jämnt komma meddelanden om att ryssarna i sin zon beslagtagit för dem obehagliga trycksaker (exempelvis även av amerikanarna utgivna kartor, som utmärka alla koncentrationsläger i Sovjetrepubliken) att österrikiska medborgare nödgas inställa sig hos de lokala kommandanterna etc. —

Vid det interallierade rådets sammanträden i Wien hör det till ordningen för dagen, att ryssarna kräva konfiskation av sådana österrikiska och utländska tryckalster, som enligt deras påstående ha ett »neonazistiskt», »militaristiskt» och »alltyskt» innehåll utan att dock kunna driva sin vilja igenom. Ty det allierade rådet måste vara enigt för dylika beslut, och de västallierade anse sig icke böra lämna en hjälpande hand åt ryssarna, som vill stämpla allt anti-kommunistiskt tryck som fascistiskt och imperialistiskt. Endast då det gäller grundlagsändringar kräves ett formellt tillstyrkande från var och en av ockupationsmakterna, så att ryssarna på detta område bevarat »sitt» veto. — Den österrikiska lagstiftningen mot nationalsocialismen fick alltså anpassa sig även till ryssarnas fordringar, så stark den österrikiska strävan än var att få låta egna synpunkter bestämma just i denna fråga, som gäller en inre rengöringsprocess.

Motivet för ryssarnas politik härvidlag är naturligtvis icke att få krigsförbrytelser sonade, utan de ville begagna den förefintliga lagstiftningen mot nationalsocialismen för att genom otaliga trakasserier i form av arbetsförbud och beslagtagande av bostäder ytterligare proletarisera den borgerliga medelklassen, som redan genom följderna av två världskrig och förhärjande inflationer blivit ruinerad. Detta status framkommer tydligare i storstaden Wien än i de mindre städerna. I varje fall främjas denna utveckling genom det förhållandet, att socialdemokraterna i de städer, där de få bestämma den kommunala politiken, framför allt i Wien, lyckats omöjliggöra så gott som varje enskild byggnadsverksamhet. Men någon medveten och planmässig samverkan föreligger härvid icke med ryssarna. Under ledning av vice regeringschefen dr Adolf Schärf och chefredaktören för Wiener Arbeiterzeitung dr Oskar Pollak, som under kriget var bosatt i England, har den österrikiska socialdemokratien definitivt botats från alla halv-kommunistiska tendenser. Men envar, som reser i Österrike och ser sig omkring, märker genast, hur mycket mindre det byggs i Wien och den ryska zonen — denna omsluter Wien från alla sidor utan att detta faktum här orsakar samma konsekvenser, som fallet är i Berlin — än i de västliga zonerna, i vilka först och

främst amerikanerna, men delvis även de engelska myndigheterna främja den privata företagsamhet, vilket ger dessa landsdelar en ny arbetsglädje.

Den allra sista tiden har Wien erbjudit en ny parallell till Stockholm. Den utan de österrikiska myndigheternas tillstånd till Wien förlagda kommunistiska världsfackföreningsinternationalen ordnade en »världsfredskongress». Och regeringen förmådde inte förbjuda den. Den och alla inte-kommunistiska partier hänvisade emellertid till, att det rör sig om en, fastän camouflerad, kommunistisk partiangelägenhet. Deltagandet var också mycket klent.

De massvåldtäkter av kvinnor liksom plundringar och stölder, vartill ryska soldater gjorde sig skyldiga under den första ockupationstiden 1945, förekomma icke längre som kollektivt fenomen. För resten synas ryssarna — liksom de andra ockupationsstyrkorna — fränsett på bestämda platser endast litet. Finns det alltså ringa anledning till anmärkningar mot de enstaka ryska soldaternas uppträdande, så kan man dock ej tala om några relationer mellan befolkningen och dem. Hos alla österrikare finns det en ren negativ faktor i förhållandet till ryssarna: den hemliga ångesten för det asiatiska.

Denna ångest är i själva verket basen till hela den österrikiska politiken, både i utrikes- och inrikespolitiskt hänseende. Ångesten för sovjetiseringen resp. folkdemokratien binder ihop även de båda koalitionspartierna, som annars ha så motsatta åskådningar.

Ett beklagansvärt mellanspel, dock inte mer än ett sådant, låg i att genom en ännu ouppklarad händelse den kommunistiske författaren Bert Brecht (bl. a. författare till Tolvskillingsoperan) och hans fru, som vistas i Östtyskland och aldrig ha vistats längre tid i Österrike, fick österrikiskt medborgarskap. Härom skrev »Die Presse», efterföljaren till den gamla världsbekanta »Neue Freie Presse»: »Det kan i alla fall fastslås, att hela affären inte hade kunnat genomföras så gnisselfritt, i fall inte över våra litterära föreningar och diverse kulturbitna institutioner i årtal legat en sällsynt och ogenomtränglig atmosfär av återförsäkring, av flirt och eftergivenhet emot våldshotelser österifrån.» — Men dessa litteraturkretsar ha inte den minsta förankring i den österrikiska befolkningen. De äro alldeles rotlösa och kunna lämnas ur räkningen. — Genom en parlamentarisk motion kommer regeringen att få tillfälle att ge de nödiga upplysningarna.

Den allmänna inställningen till ryssarna betyder visst inte, att de västliga ockupationstrupperna äro särskilt populära. Det kan

aldrig bli fallet med ockupationstrupper, och i Österrike har man nu under sex år hunnit grundligt tröttna på en ockupation, som egentligen borde ha upphört efter några månader. Frånsett allt annat betyder ockupationen, även rent materiellt, en stor belastning. Många bostäder och många hotell äro beslagtagna av ockupationsmakterna, som dessutom kräva höga ockupationskostnader, framför allt givetvis ryssarna. Däremot betala amerikanerna sina kostnader kontant i goda dollar. — Censuren av alla brev, telefonsamtal och telegram, som komma från utlandet eller gå dit, skulle redan för länge sedan ha upphävts, om inte ryssarna hade insisterat på upprätthållandet av censurinrättningen, vars kostnader även måste bäras av österrikarna. — För att täcka alla dessa ockupationskostnader var Österrike tvunget att införa en egen ockupationsskatt (»Besatzungssteuer»). Men givetvis inser man, att en evakuering av västmilitären skulle medföra en katastrof för Österrike, så länge ryssarna ännu äro kvar i landet.

Fransmännen äro minst omtyckta. Frankrike utväljer ofta inte precis sina bästa söner för ockupationsförvaltningen. Mellan amerikaner och briter görs den skillnaden, att de sistnämnda städse äro korrekta i sitt yttre uppträdande och aldrig ge anledning till klagomål, medan de amerikanska soldaterna ha en viss benägenhet att ställa till med slagsmål och bråk. Samtidigt är det svårt att komma till tals med briterna; amerikanerna åter äro angelägna att alltid förklara varför de vidtagit den ena eller andra anordningen. Naturligtvis veta alla österrikare med sig, att de ha Marshallhjälpen att tacka för sin västeuropeiska levnadsstandard. Men det tillhör ett annat kapitel; ett annat faktum är även, att den mycket kraftiga åtstramning, som kommer att drabba denna hjälp under det följande budgetåret, sätter sin prägel på de nuvarande österrikiska ekonomiska svårigheterna. Här bör endast tilläggas, att även den ryska zonen får del av Marshallhjälpen. Järnridån löper icke mitt igenom Österrike utan vid dess östgräns.

Även om man i Salzburg inte särskilt tycker om de expropriationer, som visade sig ofrånkomliga i Sietzendorf — några kilometer söderut från provinsialhuvudstaden — i samband med uppbyggandet av en amerikansk militärstad, så tar man dock även där den rysk-kommunistiska propagandan om den »österrikiska alpfästningen» inte allvarligt. I själva verket motsäger sig denna själv genom det faktum, att denna »fästning» skulle omsluta blott det österrikiska fjälllandet och prisge så gott som hela den österrikiska industrien.

Först lämnade ryssarna obeaktad en amerikansk inbjudan, att på ort och ställe övertyga sig om anläggningens rena bostadskarakter. Senare kommo de uppenbarligen på andra tankar och begärde i en till västmakterna riktad not en allmän undersökning över den förmenta remilitariseringen i Österrikes alla fyra zoner.

Den polemik, som de ryska förebråelserna angående en ensidig remilitarisering i västzonerna gävo anledning till i det interallierade rådet, lämnade den amerikanske överkommisarien Mr Donally tillfälle till en mycket instruktiv jämförelse mellan å ena sidan den hjälp, som väststaterna redan lämnat österrikarna, och — vilket är det viktigaste — även i fortsättningen kommer att lämnas dem, och å andra sidan de besvär och de svårigheter, som ryssarna vållat dem. Mr Donally berörde bl. a. rovdriften i de beslagtagna »tyska» företagen, däribland oljefälten i Zistersdorfområdet, vars avkastning till största delen går utom landet, utan att det betalas någon skatt till staten av dessa i USIA sammanfattade företag. Slutligen påpekade Mr Donally, att statsfördraget, som praktiskt taget blev klart redan 1948, på grund av ryssarnas vägran ännu inte undertecknats. Österrikes upptagande i Förenta Nationerna har alltid strandat på ryssarnas vägran.

Hur obetingat österrikarna tillhöra den västerländska världen visar sig framför allt i kommunisternas permanenta vanmakt. Trots den protektion de åtnjuta av sina ryska husbönder — tänk blott på det kupppartade strejkupproret i fjol höstas — ha kommunisterna sedan 1945 aldrig uppnått mer än drygt 5 % av röstantalet; sista gången vid första valgången till presidentvalet den 6 maj d. å.

Om man bortser från den kommunistiska terrorn, som utövas mot arbetarna i ryska företag, vilka ryssarna bemäktigat sig blott därför att dessa påstås tidigare ha varit tyska, så framstår Österrike som det land, där man är friare från varje kommunistisk påverkan än i något annat västeuropeiskt land, undantagna de tre skandinaviska länderna och Schweiz. Jämför man t. ex. kommunisternas makt både i politiken och i fackföreningsrörelsen i Frankrike, Italien och även i Finland, så utfaller en sådan jämförelse helt och hållet till Österrikes fördel.